

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 «
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, decz. 6.

A közjó szeretete.

(K. Ö.) A Széll-kormány szükségét látja annak, hogy védelmébe fogadja a liberális gazdálkodás terjeszkedő hajlamát. A mit mikor megtesz, jól teszi. Mert bizony minden elfogulatlan embernek be kell látnia azt, hogy a liberális kormányok az államháztartás kiadásait oly mértékben fokozták, mely nem áll arányban az adózási képesség fejlődésével. Mikor Tisza Kálmán kezébe került a kormány rudja, az állam egész háztartása 297 milliót tett ki, most meghaladja az egy milliárdot koronákban. A számadások pedig felesleggel záródnak. Honnét ez az eredmény? Honnét? Hát érteni kell az adócsavar titkaihoz.

Nem csoda, hogy a politikai lelkiismeret megmozdul és mentetgetni igyekszik ezt a költséges hajlamot, azt mondván, hogy a kormányokat és parlamentet a költségesre a közjó szeretete hajtja.

Neményi, a költségvetés előadója arról beszélt, hogy a mostani törvényhozásnak tiszteletre méltó szenvedélyei vannak, melyek igaz, hogy sok pénzt elnyelnek, de mert tiszteletre méltók, hát respektálandók még akkor is, ha az eddigieknél még nagyobb kiadásokat engedne meg magának a parlament.

Erre csak az a megjegyezni valónk, hogy törvényhozás soha se induljon szenvedélyek után, mert ezek oda sodorják, a hová a magyar parlament került, a

mikor ma úgy áll a dolog, hogy az adófizetőknek valóságos harcra kell folytatniok az államkincstárral, hogy követelését kielégítse. A győztes természetesen az állam, másképp hogy mikép elégíthetné ki a törvényhozás tiszteletre méltó szenvedélyeit. Az állampolgár hiába hivatkozik a méltányosságra és igazságra, az állam azt mondja: enyém a hatalom és a szükség kényszerít arra, hogy az állampolgárt nyuzzam, mert ezt követeli a közjó szeretete, azaz, hogy elszóltam magam, ezt követelik a törvényhozás tiszteletre méltó szenvedélyei.

Mégis hát melyek ezek a szenvedélyek, melyeknek testünket és vérünket feláldozzuk. Az első szenvedély a tisztviselők számának folytonos szaporítása és fizetésük feljavítása; a második szenvedély, hogy az állam minél több ember helyett akar cselekedni és gondolkodni; a harmadik az, hogy az állam minél nagyobb beruházásokat akar tenni, hogy folyton alkosson, teremtsen, építsen azért, hogy fellendítse az ipart és kereskedelmet.

Hát bizony az első nagyon veszedelmes egy szenvedély. Az 1901-iki költségvetés adatait tekintve, látjuk, hogy a személyi járandóságok, a katonai személyzet kihagyásával, közel kilencz millió koronával emelkednek, az egyének száma pedig, kik az állam szolgálatába lépnek, emelkedik 3171 fővel. Továbbá: az 1890 évtől az 1900 évet bezárólag, tehát tíz év alatt a tisztán adminisztratív személyzet, csendőrség, fővárosi rendőrség, népiskolák,

polgári szolgálatban álló katonai személyek nélkül, emelkedett 29,224 főről 40,540 főre, a költségek pedig emelkedtek 49.5 millió koronáról 80.1 millió koronára.

Ezeket figyelembe véve, nem nagytunk, ha azt állítjuk, hogy a szabadelvű parlamentek eddig is tulságig táplálták az első szenvedélyt, anélkül, hogy a közállapotokon gyökeresen segíteni tudtak volna. A hivatalnok-nyomor általánosan ismeretes és a restancia a magyar adminisztráció elengedhetetlen járuléka. Miért? Mert az ország gazdasági és társadalmi viszonyainak megfelelő intenzív fejlesztés helyett, tetszetős czimek alatt az intézmények extenzív fejlesztése a főgondunk, mely növeli az állam terheit és szaporítja a hivatalos eljárások számát és komplikált voltát.

A második szenvedély a legmerevebb centralizáció. Ezzel eleget mondtunk. Amely állam a polgárok önállóságát nem fejleszti, hanem az atyáskodás ürügye alatt, elnyomja, abszolutizmusnak, vagy államszocializmusnak készíti el a talaját. Pedig ezek közül egyikből sem kérünk.

Végül a beruházásokat illetőleg, azt a kérdést vetjük fel, hogy van az, hogy a 200 millió koronára rugó beruházások dacára, melyeket az állam három év alatt eszközölt, sem az ipart, sem a kereskedelmet fellendíteni nem tudta és most is rendkívüli beruházásokat fogatosít, hogy a magánytevékenységet munkára serkentse. Avagy beszéljünk valamit a meddő beruházásokról?

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A „testamentum.“

Irta: S. M.

A szürke homály foszladoz és halvány fény dereng kelet felől. Megelevenedik, a pusztá. Mire a nap kibukkan a rózsás ködből vig aratók dajája hangzik és sűrűbbek lesznek a sorok a pusztá rónáin. Dül a gabona, szaporodnak a keresztiek. A dalos pacsirta szárnyrepedve emelkedik az égnek. Hálaénekét zengi az Urnak. Az éjjeli eső után oly balsamos lett a lég. A lenge szellő hullámozó oceáná varázsolja a még talponálló buzakalászokat.

Mindenütt nyüzsg a dolgos kéz. Csak Bálint Mihály tanyáján szünetel a munka. A lovak kint, a gyepen legelnek. Közelben a kanász terelgeti a csűrűt. Szemmel tartja a teheneiket és a lovakat is. Nagyon csördít karikás ostorával olykor-olykor. A tanya előtt utra készen áll a kocsi. Bálinték a városba akarnak menni. Hogy minek? Hát annak ez a sorja.

Bálintné asszonyom beteg, nagy beteg. Már két hónapja nyomja az ágyat, de még eddig kibirta. Most rosszabbra fordult a baja. Lábai is dagadnak. Ez a halál jele, érzi Bálintné, s azért elhatározta, hogy haza megy — gyónni. Annyit Bálint Mihály is megtanult már, habár nem járt csak két iskolát, (azt is a kert alatt) hogy ilyenkor jó valami

másra is gondolni. Az asszony az égi jussát, ő meg a földit nem akarja hagyni.

Egy csel, különböző kivitelben, hívja őket haza a városba. Bálint Mihálynak ez a második felesége, akinek egy kis föld is van a nevében, amit, ha meghal, bizonyosan nem viszen magával a másvilágra. De úgy, simán, ő rá se szállhatna a vagyon, mert az asszonynak az első férjétől van egy fia, a ki törvény szerint örökölné a vagyont.

Ez bántja Bálint Mihálynak a lelkiösméretét; azért viszi a városba az asszonyt, hogy végrendeletet tétessen vele.

Ketten-hárman fölteszik az asszonyt a kocsi. Keserves nézni még a munkájukat is. A beteg sárgára vált arca könnyet csal a cselődleány szemébe. A tanyai komondor is elsőmpolyog; hosszú vonyításban fejezi ki részvétét. Aztán Bálint Mihály nevelt fia befogja a lovakat. Bálint gazda előbb megtömi cserép pipáját s kezeivel ernyőt formál nehezen gyulladó gyufájának és rágyújt. Megtömködi hüvelyk ujjával a persegő dohányt, aztán fölül a kocsi. Kiereszti a gyepőlőszárat, egyet cserdit ostorával és fogai közül morgogja:

— No uram Jézus!

Az uton Bálint Mihály lekerült a kocsi. A lovakat ott hagyta szépen szabadjukra. Így is mintha törrel szurdalták volna a beteg

asszony testét: jajgatott, nyögött minden zökkenésre.

Maga Bálint ment a kocsi után. A pipájával és gondolataival volt elfoglalva. Lassan haladtak. Az utmentén pipacsos tarkázott táblabuzák feküdtek, melyeknek egyik végét éppen ma kezdték aratni. Váltakozva kukoricza ültvények tartották a tájt. Mihály gazda szakértő szemmel nézi a lengő kalász-erdőt, a susogó kukoriczátáblákat. Hej! neki is van szép darab földje, azaz, hogy csak a feleségének, — azt is kéne aratni. Ez a föld foglalja el most Bálint Mihályt. Megszokta magának tudni a birtokot s mostan fájna elveszteni azt.

Végre megszólal.

— Mártha te!

Beteges, vontatott hangon felelt az asszony.

— Hallom, csak mondja kee.

— Huszonkét éve, Mártha, hogy összekevertünk, mindig jó, hűséges feleség voltál, nem panaszkodom. Együtt ütöttük-vertük a világot, turtuk a földet csak megéljük valahogy. Ez idő alatt sohasem voltál olyan beteg, mint most. Mondd, Mártha, mi lesz velem, ha megtalálnál halni?

Itt Bálint Mihály szünetet tartott.

Halk sirás hallatszott a kocsiból.

— Ugy, ugyan, édes gazdám, hogy beszélhet kee így? És el-el csukló zokogásba fulladt végső szava.

— Mártha, tudod, szabad az Isten mindnyájunkkal. Tekintsd ősz fejemet: akarod talán, hogy koldusbotra jussak?!

A Széll-kormány bejelentette, hogy még több szenvedély is van, melyeket a közjó érdekében kielégíteni kellene. Erre csak azt mondjuk: Uram, ments meg tőlök, mert elveszünk.

Katholikus egyetem Pécsen.

A pécsi egyetem létesítésének kérdése szépen halad, sőt — mint a »Kel. Ért.« jelenti — már a legrövidebb időn belül a megoldás stádiumába kerül. A püspökségnek az egyházmegyében rendezett gyűjtése ugyanis immár meghaladta a 300.000 forintot s ehhez járul a városnak ezelőtt tizennégy évvel megajánlott 100.000 forintja. *Bonnáz* Sándor csanádi püspök kétszázezer forintot hagyott a katolikus egyetem céljaira s mivel ez Pécsen létesül, az összeget minden akadály nélkül ki is adják. Az egész intézmény Pécsen már tulajdonképpen csak fél feladat, mivel itt már jogakadémia van, a szeminárium pedig oly nagyméretű, hogy nemcsak az egyházmegye papságát neveli, hanem még a boszniai ferenczrendi szerzet teológusait is. A jogakad. is, a theologia is könnyen beilleszthető az egyetem szervezetébe, mint jogi és theologia fakultás, ezenkívül pedig egyelőre csak egy kar felállításáról van szó, a bölcsészeti karéről, mivel az orvosi kart még a közel jövőben nem állítják fel, azonban a városnak két óriási kórháza van, most pedig elmeorvosi intézet van szervezőben. A bölcsészeti kart tanárképzővel kötik össze, ami szerves kapcsolatban lesz a pécsi zeneakadémiával is. Ilyen szervezetű filozófiai fakultás csak néhány egyetemen található. Az intézetet a pálosok klostromában helyezik el, amelyben most a jogakadémia, a tanítóképző intézet és a népiskolák vannak.

Amit a koronaőr kifejejtett.

A koronaőr-választás végén — mint annak idején megemlékeztünk róla — *Széchenyi* Béla gróf meleghangú köszönetet mondott megválasztásáért, amit ő maga boldog emlékü atyja halhatatlan érdemeinek tulajdonított. Az új

A kevély Bálint Mihálynak könnyes lett a szeme. Sirt. Megesett a felesége szive rajta és kérdezé:

— Mit csináljak, Mihály?
— Irasd nevemre a földet.
— Hát a fiam, Mihály? — jajdult föl az asszony.

— Fiammá fogadtam régen, Mártha.
... Abba kellett hagyni a beszédet. Éppen most fordult ki az utszéli tanyából Szegi Pál kocsija. Vele volt az asszony is. Egy kis lelki rokonság fűzte Bálint Mihályt Szegihez. Kommaságban állott vele. Jó ilyenkor az embernek, ha van kinek elpanaszolni a baját. A koma meg éppen arra való, hogy vigasztalja az embert. Más sorban meg csak akkor találkozunk, ha valamelyikük disznót öl. Innen nem volna szabad elmaradni semmi szín alatt.

Bálint megállította a lovakat. Összeköszöntek. Szeginé át szált Bálinték kocsijára a koma-asszonyhoz. Maga Bálint Szegihez ment az első kocsi. Itt is, ott is elbeszélgettek.

Mire haza érkeztek, a nap már magasan járt az égen. Azonnal hozzá láttak a do-loghoz.

— Ugy-e, Mártha, előbb a közjegyzőhöz menjünk? — kérdi Bálint élete társát, úgy azonban, hogy abból kiértette az asszony az urának nem a kívánságát, hanem az akaratját.

koronaőr e kis beszéde közben egy feljegyzésre érdemes közbeszólás történt, melyet a D. H. a következőleg ad elő:

»A legnagyobb magyar fia csengő hangon mondotta el köszönő szavait. Igérte, hogy hú óra lesz a magyar koronának, mely sziboluma alkotmányos szabadságunknak, Szent István koronája birodalmi összetartozásának.

»És keresztény jellegének« szövege közbe *Ugron* Gábor.

Amit *Széchenyi* Béla gróf, Istvánnak fia kifejejtett, — helyre hozta *Ugron* Gábor.

Köszönetet érdemel érte.

Az új ágyuk.

A Pester Ll. tegnapi számában egy láthatólag sugalmazott cikkben közli, hogy az a kérdés, hogy anyagból (nickelből, vagy bronzból) készíttessenek-e az új ágyuk: a jövő nagy hadgyakorlatok után fog végleg elintéztetni. A budapesti, gráci és przemisi tüzérezredeknél az új kovácsolt bronzból készült ágyukkal folytatott kísérletek még a jövő hadgyakorlatokig eltartanak. Az eddigi kísérletek, melyeket az új anyagból készült ágyukkal folytattak, kitűnő sikert mutattak fel, de most párhuzamos kísérleteket kell majd folytatni a nickelacézból készült ágyukkal. Arra a kérdésre, hogy mikor kezd majd a hadügyi kormány az új ágyuk beszerzése költségeinek fedezetéről gondoskodni, az idézett lap azzal felel, hogy az első részlet már az 1901. évi közös költségvetésben fog felvételni. Az ágyuk beszerzésének költségei nem egyszerre, hanem részletekben fog a delegációktól kéretni. A jövő évi delegációk tehát már az új ágyuk kérdésével foglalkoznak.

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, decz. 6.

Tallian Béla elnökölt.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után jelenti: *Bolza* Géza gróf szarvasi képviselő véglegesen igazoltatott.

Több felirat bemutatása után *Légrády* Károly előterjeszti a számvizsgáló bizottság je-

Az igazi magyar paraszt így érteti meg feleségével, ha valamit kivinni akar, szépen és elég udvariasan. Nem is esik olyan zokon, mintha uri módon, világosan mondanák azt.

Beálltak a jegyző udvarára. Az éppen nem volt otthon. Ami nem is ritka dolog, mert a közjegyző soha sincs otthon, ha a szegény ember keresi. Annyak tudnia kellene, hogy ma Bálint Mihály pénzt hozott. Ami szintén nem megvetendő a mai világban, mikor a fillér is tekintetes ur számba megy.

Ugy délfele mégis meglelt a végrendelet. Mihály gazdának derült, nyájas lett az arcza. Kedvszerint testált az asszony. Azután elementek a templom elé. Itt Mihály és komája nyakukba vették a tarisznyát s határozott direktiót tűztek ki a korcsmának. Az olyan papos munka nem is embernek való: könnyen sirásra indítja a szívet. Majd gyűnnek rögtön, — azt hagyták az asszonyoknak.

A korcsmánban *Jakab*, a régi jó *Jakab* fogadta őket, a ki tudja mi a becsület, megembereli a parasztot, mondván: Bálint ur, Szegi ur, kerüljenek beljebb. Ez az uri beszéd olyan jól esik a kék mándli alatt dobogó szívnek. Kevélyen szoritanak kezét *Jakab*bal. Azután letűnnek egy asztalhoz és kiszedik a tarisznya tartalmát: a kenyeret, szalonnát és a sőt. A bicska a kis lajbi zsebből került ki.

Esznek. Bálint asszonya: *Jakab*, fél liter bort!

Szegi Pál is int a fejével: nekem is! *Koczin*tanak. Aztán megered a beszéd az

lentését, a mely szerint a bizottság az 1900. év január 1-étől ugyanaz év június hó 30-áig vezetett számadásokat megvizsgálta és azokat rendben levőknek találta.

Elnök: A jelentés ki fog nyomtatni.

A költségvetés.

Következik a napirend: Az 1901. évi állami költségvetés általános tárgyalásának folytatása.

Kristóffy József. A költségvetés általános tárgyalása rendjén oly alkotmányjogi kérdések vonattak be a vitába, a melynek téves interpretációja és irányzatos félremagyarázása oda irányul, hogy a közvélemény a szabadelvű párnak a népek erkölcsi és anyagi jólétét célzó törekvéséről mesterségesen elvonassék. Hosszan foglalkozott *Visontai* tegnapi felszólalásával. A függetlenségi pártnak szólva kijelenti, hogy a közügyek létezése éppenséggel nem függ össze az osztrák alkotmányossággal. (Zaj a balon.)

De e vitát könnyű szerrel lehet eldönteni, vajjon a kiegyezés előtt léteztek e közös ügyek Magyarország és Ausztria között, igen vagy nem? Döntsék el ezt a nagy kérdést azok az örök időkre szóló államjogi alkotások a melyektől éppen a függetlenségi párt... (Zaj a szélsőbalon.)

Kubik Béla: Szomorú lenne.

Lakatos Miklós: Az idő mindent megemészt.

Kristóffy: Ismétlem, döntsék el azok a nagy államjogi alkotások, a melyektől épp a függetlenségi párt nevét kölcsönözte. Fejtegeti a közügyek kérdését.

Kubik Béla: Ránk az az irányadó, hogy van-e alkotmányosság, vagy nincs.

Kristóffy: A függetlenségi párt, midőn ezen kérdésben a magyar nemzet alkotmányos lelkiismeretét szólítja védelmi harcra, a mesebeli farkast kiáltó pásztor hibájába esik. A mikor tehát a függetlenségi párt 33 év óta a közügyeket a kiegyezési törvény erős várában keresi és támadja, olyan várt ostromol, melyben az ellenség soha sem lakozott. (Helyeslés.)

Kubik Béla: A magyar *Lustkandl* elmélete.

Ezután védelmébe veszi a kuriai bíraskodásról szóló törvényjavaslatot, illetve annak megszorító intézkedését, mely az egyházi kegyeszek felhasználására vonatkozik.

A választási visszaélések legveszélyesebb fajtát nem az anyagi eszközök törvényellenes felhasználása képezi, hanem a választóknak oly

időjárásról, termésről — és halad az idő. Majd betérül hozzájuk *Poczik* István is, a ki a »porcióját« fizette a városházán. Tovább isznak. Egyszer csak elrikkantja magát Bálint Mihály:

— Még három üveg bort *Jakab*, — én fizetem; és nagyobb bizonyosság okáért megveri a mellit.

Szeginé éppen akkor lépett be hozzájuk. Kéri, unszolja őket, hogy menjenek már, mert nagyon rosszul van a koma-asszony, győnni is alig birt. Csak nagynehezen hajlanak a jó szóra. Kiviszik magukkal *Poczik*ot is, mivelhogy ő gyalogorban lévén a városon.

... Puha karjaival átfogja a pusztát az este. Ringatja lágyan, szeretettel, mint anya gyermekét. Messze térségeken kigyúlnak a szétrük mellett a pászortűzök; lobogó lángjuk sziporkázva tör az égfelé. Az eget szürke felhők borítják, melyek alól néha-néha ki-kibukkan a fénylő hold. Nézi, kíséri haza Bálint Mihályékát. Bálint Mihály szájában kialudt a pipa; ő maga is alszik, s csak akkor ébredt föl, mikor nevelt fia oda köszönt neki:

— Jó estét apámuram!

A felesége is ébreszti:

— Ugyan, Mihály, keljen föl, a tanyán vagyunk már.

Erre aztán fölébredt.

— Nem alszom én, mit beszélsz? fogd be a szádát, asszony.

Bálintné átöleli fia nyakát és sir, keservesen sir...

szellemi befolyása, (ugy van) a mely magával az állami reuddel ellenkezik és a melynek megállapítása egymagában elégséges arra, hogy a ki oly uton a képviselői állás megszerzésére törekszik, az arra érdemtelen legyen. Nézete szerint a rendelkezés nem érinti a papságnak egyházi működését, sem polgári jogainak gyakorlását. A szabadelvű párt az egyház érdekeit tartotta szem előtt ennél az alkotásnál. Ezután a napirenden levő általános kérdésekkel foglalkozik, a kormány iránti bizalmát nyilvánítja és a költségvetést elfogadja. (Helyeslés a jobb oldalon.)

Pontról-pontra.

Szell Kálmán: Szükségét érzem annak, hogy megtegyem azokat az észrevételeket, a melyeket a vitában elhangzottak felett tennem kell. A kik felszólaltak, mindannyian kedvenc kérdéseiket dobálták a vitába. Így Kossuth a közjogi kérdést, **Molnár János**, a közigazgatás, **Komjáthy** a nemzetiségi, **Visontai Soma** a szocialista kérdést. En kötelességemhez híven, mindezen kérdésekről szólni fogok. Kezdem Kossuth Ferencz uron. Én azt a modort, a melyet ő követett, nagyon helyesnek tartom. Ő inkább a zászló becstületéért markirozott, mikor ő tételeit felállította.

Pontokat állított fel és egyszerűen konstataulta a maga nézeteit. Én egy cseppet sem látom beigazolvva, hogy kivihetetlen pl. a 1867. XII. t. cz. alkalmazása, hogy nem az országgyűlés állapítja meg a kvótát. Hiszen a törvény az országgyűlések által való megállapításon kívül másik módot is ismer, a királyi döntést. A vámszövetség kérdésében már több ízben nyilatkoztam. Így vagyunk a többi kérdésekkel is. Nem akarok további fejtegetésekbe bocsátkozni, mert hosszan magyarázni, hogy Kossuth Ferencz t. barátomnak abban nincs igaza, mikor azt monbja, hogy nincs meg Ausztriában az alkotmányos szerv, talán felesleges. Most még meg van, ne adja az Isten, hogy hiányozzék az alkotmányos szerv. De ha ez elő fog állani, úgy meg fogjuk találni a módot, a magunk önállóságának kidomborítására, úgy a mint azt az ország érdeke követeli. (Helyeslés a jobb oldalon.)

A szelid fulánk.

Komjáthynek a nemzetiségi kérdésben mondott beszédjére azt feleli, hogy az ő beszédje nem drasztikus, — sima, lágy, szelid, de ha elolvassuk, megtaláljuk ez alatt a gömbölyű forma alatt (derűtség) a fulánkot. Szólo nemzetpolitikája: az egységes magyar nemzet politikája. (Helyeslés jobbról.)

Madarász József: Szóvall!

Szell Kálmán: E hazának minden polgára egyenlő, csak jó hazafi legyen. Ha azt akarja, hogy szeresse mindenki a hazát s ha azt mondja, hogy megtorol mindent, a mi vagy aki a haza ellen cselekszik, — ez frázis? Mert Komjáthy annak mondja. A helységnevekről szóló törvényt úgy hajtja végre, ahogy azok tették, akik meghozták. Ha azokkal meg volt elégedve, legyen vele is megelégedve. A nemzetiségi kérdést a nemzetiségi törvény eltörlésével nem lehet megoldani. Csak felforgatná az állapotokat. Kölcsönös jóakarattal lehet itt csak a jövő egységes magyar állam érdekében eljárni. Magyarországot nem lehet összehasonlítani Németországgal. Reflektál Komjáthynek amaz állítására, hogy az ő tavalyi, egy kiutasított orosz emisszárius ügyében tett nyilatkozata — valótlán, mert az orosz főkonzul lezáfolta. Ha jobban utána járt volna a dolognak, más eredményre jut. Komjáthy a »Magyarországból« vette információját, de a főkonzul maga levélben kijelenti s azt bemutatja; hogy a hír valótlán.

Visontai tegnap a népgyűlések engedélyezése dolgában egész sor adatot hozott fel. Csak azokra felel, amelyek elvi szempontból bírálandók el. A gyűlekezési jogra rendelet van. Ha azok, akik ezt engedélyezik, nem úgy járnak el, mint a rendelet szól, ő, ha hozzá fordultak, rögtön intézkedett.

Felsorol több ilyen esetet úgy a néppárt, mint a szociálisták részéről. De vannak esetek, mikor a szolgabíró a felelősségére nem engedheti a gyűlést. Bencsik János például Szombathelyen hónapok óta munka nélkül jár s igaztja a munkásokat. Társa, Klein Budapersől

lett eltolonczolva s főkompolosa annak az önképzőkörnek, mely betiltatott s a melyben nagy sikkasztásokat követtek el.

Különbben kijelenteni, hogy az *engedélyezési jogot törvény által fogja szabályozni.* (Helyeslés.) A csendőrségi kizásokra is reflektál. Statisztikát olvas fel, hogy a csendőrségben egy év alatt kétszáz s egynehány csendőr lett megbüntetve. Ezek közül legnagyobb részük súlyos büntetés és elbocsátással büntetettek. Bántalmazás miatt 45 csendőr súlyosan megbűnhődött. Nehéz és súlyos feladata van a csendőrségnek, rosszul is van dotálva s jól betölti feladatát. (Helyeslés.)

Áttér most arra a beszédre . . .

Buzáth Ferencz: Halljuk a sláger!

Szell: Molnár János beszédjére, aki őt különös bizalmatlanságával tüntette ki. Adatokat felsorolni csak akkor jó, ha azok igazak, különben torzkép lesz beállniuk. Előbb is több kizásra, bántalmazásra kimutatja, hogy a csendőrség meg is büntetett és pedig súlyosan. Egyik négy havi, másik két havi börtönre, egy bírő másfél évi börtönre, egy negyedik esetben a bírő hivatalvesztésre ítéltetett. Egy körjegyző szintén hivatalvesztésre ítéltetett. (Nagy mozgás a jobbon.) Ezeket nem mondta Molnár János. A nagykárolyi esetben Kaiser András ellen az egész eljárást helyteleníti, a főszolgabíró fegyelmit is kapott. De ebből az egész közigazgatás minőségére kritikát vonni — helytelen. Jamriska péczeli jegyzőről azt állította Molnár, hogy közigazgatási tanárrá nevezték ki, holott sikkasztott. De azt elhallgatta Molnár, hogy amint ez kitudódott, rögtön elbocsátott.

Megint a Mogene Doved.

Oszódon a zsinagógán kifüggesztettek egy zászlót, melyen a korona tetejéről a kereszt le van fejtve s a Mogen Dved van odavarrva. Hát egy buta, ostoba ember cselekedeteért szabad azt mondani, hogy ő (a miniszterelnök) engedi a magyar államtekintélyét sárba tiporni? (Tetszés a jobbon.) De sőt azt se vallja be, hogy ez a dolog a törvénysek előtt van. A képviselő ur nem azt vallja, hogy egy ártatlanért meg kell bűnhődni száz bűnösnek, hanem egy bűnösért meg kell büntetni ezer ártatlant. Ez nem igazságos eljárás, de még nem is keresztény. (Taps, viharos éljenzés a jobbon.)

Beszédjét azzal végzi: visszafordítja Molnár vádját, hogy ő nem jár el jog és igazság szerint. Molnár jár el felekezeti színben, különbséget akar tenni ember és ember közt.

Major Ferencz: Nem áll! (Viharos úgy van! a jobbon.)

Szell: Csak a revíziót akarják? Mit jelent ez? A vizsályt.

Major: Ki csinálta?

Szell: Jelenti a társadalom szétszedését s annak szétfoszlását, amit ez országnak a civilizáció adott. (Taps.) Nem engedjük ez ország összezsugorítását. (Zaj a néppárton, viharos taps a jobbon.) Ez csak neki nem kell.

Ajánlja a javaslat elfogadását. (Hosszas taps, éljenzés a jobbon.)

Török Gyula a javaslat ellen szólott, utána **Lukács László** pénzügyminiszter a **Hegedűs Lóránt** szavaira válaszolt s kijelentette, hogy hajlandó bemenni abba, hogy a husadó átengedessék a községeknek.

A javaslatot ezután általánosságban elfogadták.

A legközelebbi ülés hétfőn lesz.

Tisza Kálmán 70-ik születésnapja.

Jegyezzük fel mindenek előtt az értekezlet külsőségeit. Valamennyi résztvevő annyira át és meg volt hatva **Tisza Kálmán** nagyságától és kiválóságától, hogy fontosnak tartjuk még a külsőségek feljegyzését is.

Az értekezlet a Széchenyi szálloda 8-as számu szobájában tartatott. Kint a folyosón virágok, egy asztal, két szék meg egy suroló asszony; bent pedig a belépő egy csomó feltett kalapos urat pillant meg első tekintetre, úgy, hogy ha a szivarfüst nem szolgálna magyará-

zatul, még azt lehetne hinnünk, eltévedtünk valahová máshová.

A hangulat emelkedett. Minden felemelkedő szónok jobban és jobban nekimelegszik a dicséreteknek. **Rendes Vilmos** ott ül az ágyon és hevesen figyel a szónokra, bele-bele lelkesülvén egy-egy közbeszólásba:

— Ugy van!

— Nagyon helyes!

— Hát persze!

— Én is azt mondom!

S minden közbeszólása után elégedetten néz körül. Vajjon hányan hallották?

Nem sokan hallották, mert egyszerre átlag ketten is beszélnek: **Hoványi Géza** és **Mihelyi Adolf** s nagyon meg vannak elégedve egymással, mikor párhuzamos beszédek végén oda lyukadnak ki, hogy hiszen tulajdonképen egyet beszéltek mind a ketten.

Magában csak **Gábel Jakab** beszélt. Ő általános figyelemmel hallgatták s várták, miféle nagy dologgal fog előállani, mikor már mindenki kimerítve látta a tárgysorozatot? Azt az óhaját fejezte ki, hogy mikor a városi közgyűlés tárgyalja az előterjesztendő indítványt, legyen ott minden bizottsági tag.

Ez csakugyan fontos tárgy volt. Általános kínos feltűnést is keltett vele a szónok, úgy hogy szokása ellenére hamar befejezte a beszédét.

Általános meglepéssel fogadták ezt a ténykedését; ez a meglepés azonban éljenzésben csak akkor nyilvánult, mikor az elnök, **Hoványi** vagy **Rádl Ödön** beszéltek, meg mikor az alispán bejött. Valaki ott hátul szemrehányó hangon felsóhajtott:

— Már a szabadelvűpárt is személyi kultusznak hódol!

*

Az értekezlet megállapodásának legfőbb eredménye, hogy **Tisza Kálmán** hetvenedik születésnapja alkalmából f. hó 16-án üdvözölni fogják, még pedig — egyelőre a párt jámbor óhaja szerint — pártkülönbség nélkül. Az üdvözlésben nem csak Nagyvárad, hanem Biharvármegye is részt fog venni, mert hiszen mint az elnök szépen kifejtette, a két testvértörvényhatóságnak egyformán joga van a hetvenéves államférfival büszkélkedni.

Csodálatosképpen nem merült fel az eszme, hogy valamelyik utcát **Tisza Kálmán** nevére nevezze el. Kossuth Lajosnak ugyan csak a hajdani szegény Sas-utca jutott, de ez legalább *egyes*; nos akkor **Tisza Kálmán-utczának** ott a Fő-utca, mely annyit görbül, ütközik, kanyarodik, csavarodik, mint **Tisza** politikája. Szobrárt is fel lehetne állítani a régi Rózsabokor helyén ama hirhedt »lemondásos« beszéde emlékére . . .

De csitt! ez már a rendező-bizottság hátsáskörébe vág.

*

A gyűlés lefolyása a következő volt:

Jelen voltak: Hlatky Endre elnök, Szunyogh Péter, Hegyesi Márton, Rádl Ödön, Konrad Márk, Bozóky Alajos, Papp Miklós, Mihelyi Adolf, Bulovszky József, Huzella Gyula, Szüts Dezső, Hoványi Géza dr., Száhlender Károly, Grósz Albert, Márkus László, Radó Ignác dr., Szabó József, Baróthy Ákos dr., Winkler Lajos, Gábel Jakab, Kurländer Ede dr., Pally Lajos, Gyémánt Jenő, Rendes Vilmos.

Hlatky Endre a gyűlés megnyitása után előterjesztette, hogy többen felszólították s maga is úgy gondolkozott, hogy a nagyváradai szabadelvűpárt indítson mozgalmat, hogy **Tisza Kálmán**, hetvenedik születés napja alkalmából üdvözöljék, nemcsak mert közös politikai elveket vallanak, hanem különösen azért, mert **Tisza Kálmán**, a ki az ország legelső politikusa,

Nagyvárad városának a szülöttje és képviselője. Igaz, hogy eddig a párt nem üdvözölte Tisza Kálmán születésnapjai alkalmával, de a hetvenedik születésnap kivétel, a melynek nem szabad elmulnia a nélkül, hogy tisztelői ragaszkodásuknak és szeretetüknek méltó módon kifejezést ne adjanak. Azt gondolja, hogy az volna a leghelyesebb, ha felszólítanák a város és a vármegye közönségét, hogy pártkülönbség nélkül, minél többen keressék föl és üdvözöljék születésnapján Tisza Kálmánt.

Az indítványt természetesen egyhangu helyeslés fogadta, csak a részletek körül került fel hosszabb vita, melyben részt vettek *Hegyesi Márton, Mihelffy Adolf, Radó Ignác, Hoványi Géza dr. és Rádl Ödön*. Felmerült az eszme is, hogy a tisztelgésre külön vonaton fognak felutazni, de erre nézve már a további teendők elintézésével az elnököt bízták meg, aki a jelentkezés és az utazás idejét a hírlapok útján fogja közölni.

E közben belépett *Szunyogh Péter* alispán, a kivel *Hlatky Endre* elnök közölte a pártértekezlet eddigi megállapodásait.

Szunyogh Péter alispán a vármegyei szabadelvű párt nevében kijelentette a csatlakozást, amit a gyűlés tagjai örvendetesen tudomásul vettek.

Hoványi Géza dr. felvetette az eszmét, hogy a legközelebbi városi közgyűlésen tegyenek indítványt Tisza Kálmán üdvözlésére nézve. Az eszmét helyeselték mindnyájan, de azért *Mihelffy Adolf* és *Rádl Ödön* hozzászólása után kimondották, hogy az indítvány ne ebből az ülésből kifolyólag történjék, nehogy párt-szinezete legyen a dolognak.

Gábel Jakab adott még kifejezést azon óhajának, vajha azon a bizonyos közgyűlésen ott volna minden városatyja; végül pedig kimondották, hogy az üdvözlő beszédet a párt elnöke, *Hlatky Endre* fogja tartani.

Ezzel az ülés véget ért.

Városi közügyek.

Közigazgatási ülés.

Nagyvárad város közigazgatási szakbizottsága tegnap délután rendes havi ülését tartotta, a melyen néhány igen érdekes ügy került elintézés alá.

Beöthy László főispán elnökölt; alatt jelen voltak: *dr. Bulyovszky József* polgármester, *Némethy Károly*, *dr. Grósz Albert*, *Dús László*, *dr. Baróthy Ákos*, *Hlatky Endre*, *Papp Miklós*, *dr. Nagy Géza*, *Varró Domokos*, *Mihelffy Adolf*, *dr. Váry-Szabó Béla*, *Sipos Orbán*, *Rádl Ödön*, *Huzella Gyula*, *dr. Hoványi Géza*, *Lukács Ödön* aljegyző.

A polgármester jelentése.

A felolvasott polgármesteri havi jelentésnek a közegészségre vonatkozó részét már közöltük.

A közbiztonsági állapot az elmúlt november havában, az előbbi októberhez viszonyítva, kedvezőtlenebb volt, mert lopási esetek nagy számban fordultak elő, ami az őszi idényben gyakori.

Nagyobb büncselekmény egy fordult elő. Csillagvároson egy paraszt legény szerelemföltésből a szeretőjére lőtt.

Lopás 64, sulyos testi sértés 3, könnyű testi sértés 7, csalás 3, sikkasztás 6 lett bejelentve. A nyomozás 37 esetben sikeres, 46 esetben sikertelen volt. Nyomozás a kir. ügyészség elrendelésére 20, idegen bíróságok és más hatóságok megkeresésére 66 eszközöltetett.

Letartóztatva volt 43 egyén, ezek közül a bírósághoz átkisérteztett 5, eltolonczoltatott 38. Kihágási feljelentés 114 esetben tétetett. Egy öngyilkossági kísérlet fordult elő.

A közadók bevételi eredménye a fennálló viszonyokhoz képest elég jónak mondható. November hóban befolyt:

Kincstári adóban —	100519	kor.	05	fill.
» kamatban —	545	»	66	»
Betegápolási pótdobban	3361	»	89	»
» kamatban —	1	»	06	»

Hadmentességi díjban	848	kor.	29	fill.
» kamatban —	1	»	41	»
Bélyeg és jogilletékben	1843	»	74	»
» kamatban —	63	»	19	»
Iparkamarai illeték —	3160	»	39	»
Tőzsdebérbén — — —	684	»	10	»
Házalási adóban — —	47	»	—	»

Törvényhatósági utadóban 8964 kor. 47 fillér, kamatban 15 kor. 23 fillér folyt be.

A behajtás a többi adónemekkel együtt folyamatosan van.

A rendőrkapitányi hivatal, mint elsőfoku hatóság által novemberben kiadott 23, s megszünt 4 iparüzlet.

A polgármester jelentése kapcsán felszólalt *Mihelffy Adolf*. Azt látja a jelentésből, hogy a kanyaró Nagyváradon kétszer olyan nagy számmal fordult elő, mint egész Biharmegyében. Indítványozza, hogy a karácsonyi szünet a kanyaró miatt hosszabb legyen, hogy az iskolákat kellőleg desiniciálhassák.

Dr. Baróthy Ákos kijelenti, hogy a járványbizottsággá alakult közegészségügyi bizottságban a múlt hó elején kérte az összes elemi iskolák és óvodák bezárását december végéig. A bizottság azonban csak egyes iskolákat zárt be 2 hétre. Részéről nem tart most semmi intézkedést szükségesnek. A teljes bezárással a paedagogia is veszítené.

A polgármester jelentését a főorvos felvilágosításával együtt tudomásul vették.

Az orvadászat megállítására alkotott szabályzatot, mely szerint az eladásra kerülő vadak jogos tulajdonát igazolni kell, a miniszter jóváhagyta. — Meghirdetik.

Megfelebbezett választás.

Ezután a kir. tanfelügyelő olyan ügyet terjesztett elő, a mely méltán meglepte a bizottság tagjait.

Az iskolaszék legutóbbi ülésén egy szótöbbséggel *Lubinszky Anna* választotta meg közs. tanítónővé, míg a többi 27 beadott szavazat megoszlott más négy pályázó között.

Sipos Orbán kir. tanfelügyelő előterjesztette, hogy a választást több iskolaszéki tag megfelebbezte, azon okból, hogy *Lubinszky Anna* nem nyert abszolút többséget. A törvény egyáltalán nem intézkedik, hogy viszonylagos többség helyett abszolút többség szükséges a tanítónőválasztáshoz, csupán azt mondja, hogy a választáshoz az iskolaszék választott tagjai kétharmadának jelenléte szükséges. A minisztertől kér törvénymagyarozatot. Tekintettel azonban arra, hogy a miniszter világosan elrendeli, miszerint a választás eredményének bejelentésével egyidejűleg az összes pályázati kérvények betérjesztendők s ennek az iskolaszék nem tett eleget, — ezután ne határozzanak a megerősítés felett, hanem kérjék be az összes pályázati kérvényeket s a jövő havi ülésen hozzanak érdemleges határozatot a megerősítésre vonatkozólag.

Dr. Hoványi Géza azt látta, hogy eddig mindég elég volt a viszonylagos többség a tanító választásánál. Mi lesz akkor, ha már visszaadták a pályázati kérvényeket. A mostani választás az eddigi szokásnak megfelelő volt. Javasolja, hogy hagyják jóvá a választást.

Sipos Orbán nem a választás ellen van, de a miniszteri rendelet írja elő, hogy az összes pályázati kérvények a közigazgatási bizottság elé terjesztendők. Ha ezt nem rendeli el a bizottság, kénytelen lesz felebbezni.

Dr. Nagy Géza kir. ügyész azon nézetét feje ki, hogy ha a miniszter magyarázza a törvényt, azt a közg. bizottság is jogosult tenni. Nem a pályázati kérvényeket kell felülbírálni, mert az az előbbre ugy sem jutunk. Miért kell a miniszter törvénymagyarozatát bevárni. Elv az, hogy a hol abszolút többséget nem kíván a törvényvilágosan, ott az egyszerű, viszonylagos többség dönt. Menjenek bele az érdemleges határozathozatalba s mondják ki, hogy mivel a törvény abszolút

többséget nem említ, a viszonylagos többséget elégnék tartja a közigazgatási bizottság.

Hlatky Endre a tanfelügyelő javaslatát pártolja. Ha most döntünk érdemlegesen, csak megfelebbezik s húzódik a kérdés.

Rádl Ödön pártolja *Hlatky* nézetét a pályázati kérvények bekívánására nézve, nehogy kifogásolja a miniszter a közigazgatási bizottság eljárását. A választás érvényességére nézve teljesen elfogadja *dr. Nagy Géza* álláspontját. A miniszter interpretálása befolyásolhatja a bizottságot, azért kéri a tanfelügyelőt, hogy ha kap a minisztertől törvénymagyarozatot, azt ne hozza a bizottság előtt a nyilvánosságra. Részéről ha 10 miniszter mondja is az ellenkezőt, az a meggyőződésre, hogy a hol a törvény expressis verbis nem követeli az abszolút többséget, ott a viszonylagos többség érvényes.

A többség elfogadta az előterjesztett javaslatot, a mely szerint a választás felett a jövő havi közgyűlésen határozni érdemben, addig bekérlik az iskolaszéktől az összes pályázók kérvényeit.

*

Sipos Orbán kir. tanfelügyelő bejelentette, hogy a kereskedelmi iskola igazgatósága papaszt emelt, mely szerint a kapitányi hivatal nem jár el kellő szigorral az iskolamulasztó kereskedő tanoncokkal szemben. — A kir. tanfelügyelő a maga részéről is tapasztalta, hogy a kapitányi hivatal az elemi iskolákat illetőleg sem fordít kellő gondot az iskolai mulasztókra.

A bizottság felhívja a kapitányi hivatalt a vonatkozó törvények és rendeletekre.

Még néhány apróbb adóügyet intéztek el s ezzel véget ért az ülés.

Gyermekrablás a fővárosban.

— Saját tudósítónktól. —

Budapest, decz. 6.

A fővárosban gyermekrablás történt. Ma egy jómódu iparosnak, *Domonkos Lajos* cipésznek három gyermekét vitte el egy *Fazakas Anna* nevű 14 éves leány, ki valószínűleg egy bandának a tagja.

Domonkos Lajos három gyermeke iskolába ment ma reggel. A hét és fél éves *Ilona* és a hat éves *Margit* az érsek-utcai elemi iskolába, a négy éves *Lajos* pedig a nem messze levő óvodába. Tizenegy órakor a szülők elküldték értük az inast, a ki első sorban is a kis *Lajos*ért ment. Amint a fiúval az iskola elé ért, a leányok már az utcán voltak, ahol nagyban beszélgettek egy 15—16 éves leánynyal, a kit *Anna* nénihez szolitottak.

Amint megérkezett az inas, *Anna* néni ezt mondta neki:

— No, te csak menj előre, mi majd utánad megyünk.

A kis gyerekek nagyon örültek ennek, közrefoglák *Anna* nénit, az inas pedig nagy nyugalommal ment hazafelé. A kapuig folyton nyomában voltak, de ott azt mondták neki, hogy csak menjen fel szépen, majd mindjárt ők is felmennek. Az inas, abban a hitben, hogy *Anna* néni valami rokon, fel is ment anélkül, hogy valakinek szólt volna.

Délben aztán, mikor keresni kezdték a gyermekeket, nem találták őket sehol sem. Ekkor aztán oda állott az inas, hogy valószínűleg *Anna* nénival tűntek el valahová. Az esetet azonnal bejelentették a rendőrségnek, mely megindította a nyomozást, a melynek folytán kiderült, hogy az a leány a három gyermeket magával vitte *Kőbányára*, hol ruhájukat lehozta róluk, s elzalogosította 1 frtéért, azután pedig *Monorra* vitte őket, hol jól elverte mindháromat

s ott hagyta. A gyermekek keservesen sirtak, míg egy málházó észrevevén őket, ki kérdezte, hogy mi bajuk. A gyermekek eladták a dolgot s a vasuti főnök hazaszállította mindháromat a fővárosba, a gyermekeikért sirdogáló szülőkhöz. Az egész fővárosban erről az esetről beszéltek ma, s tömördeken keresték fel az érdeklődők a kis gyermekeket, ajándékokkal halmozván el őket.

A rendőrség keresi a titokzatos banda tagjait.

Az Orsolya zárda ünnepélye.

Gyönyörű ünnepélye lesz az Orsolya zárda növendékeinek szombaton, Boldogasszony fogantatása ünnepén. Ez a zárda már sokszor megmutatta, hogy a tudáson kívül a társadalmi műveltségnek is oly magas fokára emeli növendékeit, melylyel magyar tanintézet alig versenyezhet, de felül bizonyára nem mulhatja egy sem.

Pompás programot állított össze a zárda előjárósága most is. Akár a zenei, akár a művészi értéke ennek a programnak jóval felül fogja mulni a szokott műkedvelői ünnepélyek niveljét.

A program különben eléggé beszél magáért. Az ünnepélyre következő meghívó lett kibocsátva:

A nagyváradi sz. Orsolya-zárda előjárósága növendékeinek közreműködésével a kereszténység és a magyar királyság megalapításának kilencszázados évfordulója alkalmából 1900. évi *december hó 8-án*, délután 5 órakor *ünnepélyt* rendez. A meghívó csak czimzettnek szól, másnak át nem adható és belépésnél előmutatandó. A műsor pontjainak előadása alkalmával csend kéretik.

MŰSOR.

I.

1. Hymnus. *Kölcsy* Ferencztől. Énekli: a r. k. tanítónőképző énekkara.
2. Ünnepi óda. Szavalja: *Kiss* Erzsike.
3. Pápai Hymnus. Őt szólamu nőikarra átirta: Dr. *Szemethy* Géza. Énekli: a r. k. tanítónőképző-intézet énekkara.
4. Alkalmi beszéd. Tartja: *Makucz* Ernő zárda-lelkész.
5. Boldogasszony anyánk: Régi magyar ének. Négy szólamu női karra átirta: Dr. *Szemethy* Géza. Énekli: a r. k. tanítónőképző-intézet énekkara.
6. Mária országa. *Rudnyánszky* Gy.-tól. Szavalja: *Brányi* Erzsike.
7. Király-hymnus. *Langer* Viktortól. Négy szólamu női karra átirta: *Irsa* József zeneitanár. Énekli: a r. k. tanítónőképző-intézet énekkara.
8. A zászló. *Patyi* Istvántól. Szavalja: *Zvip* Jolán.
9. Ah, hol vagy magyarok . . . Ének sz. István királyról. Hat szólamu női karra átirta: Dr. *Szemethy* Géza. Énekli: a r. k. tanítónőképző-intézet énekkara.

II.

ÉLŐKÉPEK.

a) *Szt. István felajánlja a koronát Magyarországnak Védasszonyának.* Szűz Mária! Némedy Mariska. Szt. István: Szabó Mária; Imre herceg: Plopu Lucia. Árpádházi szt. Margit: Pallay Klára. Árpádházi szt. Erzsébet: Csányi Gizella. Angyalok: Thegze Dóra, Popescu Gizella, Plopu Délia, Hollósy Magda, Kurovszky Mariska, Beczkay Irma. Előadó: Oberti Vilma.

b) *Rhapsodie Hongroise Nr. 13.* Liszt F.-tól. Zongorán előadja: Hillier Irma.

c) *A ker. hit diadala.* Hit: Mikusay Margit. Remény: Eger Ervin. Szeretet: Abafy Aranka, Perényi Imréné. Kanizsai Dorottya: Abafy Irma. Zrínyi Ilona: Iványi Karolin. Rozgonyiné: Kecskés Gizella. Szilágyi Erzsébet: Székely Irma. Magyar nő: Szőke Terézia. Szász nő: Csordacsics Mitzi. Tóth leány: Böhm Adél. Magyar vitéz: Südy Róza.

Legyőzött török: Artzner Terézia. Előadó: Zdráhá Irma.

d) *Zichy Hymnus.* Előadja: a r. k. tanítónőképző-intézet énekkara.

e) *Sonata.* Bethoventől. op. 13. Zongorán előadja: Weifert Melánia.

f) *A női erények apotheosisa.* Szűz Mária: Némedy M. Hungaria: Taninecz Erzsébet. Vallás: Bodnár Malvin. Szerénység: Zdráhá Olga. Bölcsesség: Sebessy Erzsike. Munka: Tátray M., Tisza L., Klatrobecz M., Győry Janka. Könyörület: Pap Hajnalka és Christo Izmén. Előadó: Bibó Erzsike.

g) *Rákóczy Induló.* Átirta: Szent Gály Gyula. Énekli: a tanítónőképző-intézet énekkara.

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATO.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 8-5-ig 20 fillérért. Kedden és csütörtökön d. u. 8-5-ig 40 fillérért. Más időben 1 korona.

Decz. 13. Városi közgyűlés, d. u. 8 órakor.

* **Vörösmarty-ünnepély Berettyó-Ujfalu-ban.** A berettyó-ujfalu Casinó a Vörösmarty emlék-szobor alapjavára 1900. december 15-én a városháza nagytermében táncszalagbekötött zártkörű *Vörösmarty emlék-estélyt* rendez. Belépti-díj: személyjegy 2 korona, családijegy 5 korona. Kezdeté 8 órakor. A hazafias cél érdekében tett felülfizetéseket köszönettel fogadja és hírlapilag nyugtázza a rendezőség.

Az ünnepély műsora a következő:

1. Szózat. Irta: Vörösmarty Mihály. Énekli az iparosok dalköre.
2. Megnyitó beszéd. Tartja: *Habókay* József ur.
3. Magyar ábránd. Czimbalmón játszva *Kovács* Gizi k. a.
4. Szép Ilonka. Melodráma. Szövege Vörösmarty Mihálytól. Zenéje Erneytől. Szavalja: dr. *Kádár* Jenőné urnő. Zongorán kíséri *Fernbach* Irén k. a.
5. Vörösmarty Mihályról felolvas dr. *Grósz* Samu ur.
6. Velencei Carneval. Zongorán előadja: *Fernbach* Irén k. a.
7. Szózat Vörösmartytól. Zenekíséret mellett szavalja: *Kiss* Rezső ur.
8. Főti dal. Irta Vörösmarty. Énekli az iparosok dalköre.

* **Acetylén világítás — Nagyváradon.** A budapesti magyar acetylen gyár részvénytársaság beadványt intézett Nagyvárad városához, a melyben felemlíti, hogy tudomására jutott, miszerint a gázgyárral kötött szerződése lejár a jövő év derekán a városnak. Ez éppen jó alkalom szerinte, hogy Nagyvárad a teljesen megbízható és olcsó acetylén világítást rendezze be. Ilyen van már, vagy lesz a közel jövőben Veszprém, Nagyszalonta, Tokaj, Alsó-Kubin városokban s Temesvár is azon gondolkozik, hogy a villany helyett acetylént alkalmazzon közvilágításul. Egy kis tévedésben van a részvénytársaság, mert azt hiszi, hogy a gázgyár a városé lesz, s így a vezetékét az acetylénhez is fel lehetne használni. Vagy készpénz fizetés, vagy évi törlesztés mellett hajlandó elkészíteni a világítási berendezést. — Erre a beadványra is kár volt kidobni az 1 koronás bélyeget.

* **A város köszönete. Kikinday** Gyula kir. főmérnök, aki csak nemrég távozott Nagyváradról, hol mint az államépítészeti hivatal főnöke működött, buzgó tevékenységet fejtett ki az építő bizottságban a színház és bérház építése körül. A városi tanács ezen működését méltányolva, a város nevében köszönetét fejezte ki.

* **Miklós nap a róm. kath. tanítóképzőben.** Szerdán este a helybeli tanítóképző ifjúsága *Moyzes* Miklós intézeti zeneitanár lakása elé vonult s tanáruk névnapja alkalmából szerenádöt rendeztek. A tanítóképző énekkara egy magyar népdal-egyveleg előadásával nyitotta meg a szerenád-ot. Ezután *Müller* Gyula III. éves növendék sikerült beszédben köszöntötte fel az ünnepeltet, ki meghatóan köszöntötte meg az óvációt. Az énekkar ezután *Beethoven Hymnus az éjhez cz.* örökszép dalát adta elő a legnagyobb pontossággal. Az énekek betanítása körül *Padala* Árpád III. é. szerzett érdemeket. A rendezésben különösen kitűntek *Holtzer* Béla és *Kriezer* János III. éves növendékek.

* **Bezárt iskola.** A kanyaró a nagyváradi ág. ev. iskolában is fellépett s ezért a polgármester az iskolát 2 hétre bezáratta.

* **A sertésvásártér rendezése.** A nagyváradi új sertésvásártér tudvalevőleg a ló- és baromvásártér és Körözs folyó közötti területen rendezik be. Az összes munkálatok 56,000 koronába kerülnek. A városi tanács kiadta az ügyet a számvevőségnek, hogy a fedezetre nézve tegyen előterjesztést.

* **Kigyuladt kémény.** A katolikus kör épületében tegnap este nyolcz óra tájban egy kémény kigyuladt, s hatalmas lángnyelvek csapkodtak ki belőle, melynek láttára nagy csoport verődött össze az utcán. A telefon utján értesített tűzoltóság hamarosan megjelent s a könnyen végzetessé válható tüzet elfojtotta.

* **Betörés a bihar-püspöki-i rk. templomba.** Folyó hó 5-6 közt eső éjjelen egy istentelen csavargó benyomta a bihar-püspöki-i kath. templom sekrestyéjének ablakát s aztán a ritka vasrácsra átbujt. Összeszedett egy csomó ezüstös egyházi edényt, letörte a perselyt s a rablott tárgyakat tán szoczialista elveinél fogva vörös minister-ruhába takarva emelte el. De éppen e vörös minister-ruha lett árulója, mert mindjárt másnap délután a községi rendőrök meglátták nála a vörös motyót s rögtön megcsípték. — Szerencsére a lopott tárgyak két jelentéktelen ruha kivételével még mind nála voltak s így a templom a nagy károktól megszabadult. Berg Ernőnek hívják a gazembert: asztalossegéd volna, de már négy éve állás nélkül kószál szülőhelyének, Leibicznek nem nagy dicsőségére.

* **Bimbóhullás.** Schüch József és neje Rott Anna mint szülők s gyermekeik: Dezső, Jani, Lujza, Eliza és Józsika; nagyszülei Sám Henrik és neje; keresztszülők Parti Ferencz és neje Rott Lujza, valamint számos más rokon nevében is fájdalomtelt szívvel tudatják a szerető jó gyermek, testvér, unoka és rokonnak *Gabriellának* folyó év december hó 6-án reggeli 5 órakor életének 6-ik évében, súlyos és kínos szenvedés következtében történt gyászos elhunytát. A megboldogult drága kis halott földi maradványai ugyan e hó 7-én, d. u. 3 órakor fognak kert-utcai lakásán a róm. kath. egyház szertartása szerint beszenteltetni és az újvárosi központi temetőben örök nyugalomra tétetni. Mely végtiszteességtételre a mélyen sujtott szülők rokonai és ismerősei tisztelettel meghívotnak. Nagyvárad, 1900. december 6. Béke lengjen porai felett!

* **A Haas Gottlieb-alapítvány.** A Haas Gottlieb-féle alapítványt, a melynek az a célja, hogy megbízható szegény iparosok karriernélküli kölcsönt nyerjenek belőle, a város kezeli. Az ipartestület úgy látja, hogy az alap nem kezelte a hagyományozó rendeletének megfelelőleg s kérte a várost, miszerint az alapítványt bocsássa át az ipartestület kezelésébe. A városi tanács tegnap tárgyalta a kérelmet s hajlandó az ipartestület kezelése alá bocsá-

tani, ha feltétlen vagyoni felelősséget vállal az alap tőkéjéért, továbbá annak kamatait csak megbízható iparosoknak s első sorban, a végrendelező akarata szerint cigányoknak adja ki

* **Nagy idők tanuja.** Ismét kidőlt egy a sok közül... a cseszletes munka s a haza oltárára meghozott áldozat után. Az iparos ifjak önképző egyesületének érdemes gondozója *Deme Sámuel*, a sokak által ismert »Samu bácsi«, szerdán este rövid szenvedés után elhunyt. Egyike volt a szabadságért harcolóknak s mint honvéd őrmester küzdött az 1848/49-iki forradalom alatt és azután még több hadjáratban; 1852-ben a francziák ellen. Temetése ma, pénteken délelőtt 9 órakor leend a Szent László-téri helyiségből az ev. ref. egyház szer-tartásai szerint. Nyugodjék bekében!

IRODALOM.

A katolikus nagygyűlés beszédei.

Vaskos kötetben jelentek meg a folyó évi augusztus 17—19-én Budapesten tartott katolikus nagygyűlésen elmondott beszédek és felolvasások, melyeket a kath. körök orsz. szövetségének megbízásából Gyürky Ödön, a nagygyűlés titkára adott ki. Annyi tanulságos és úgy katolikus, mint magyar nemzeti szempontból fontos dolog van e kötetben felhalmozva, hogy megszerzését minden katolikusra nézve kívánatosnak tartjuk. Olyan tárgyak kerültek itt megvitatás alá, mint a katolikus tanügy, a katolikus sajtó, tudomány, irodalom, a keresztény szociálizmus, a katolikus egyetem, az egyesületi ügy, a nőnevelés, a főiskolák katolikus ifjúságának, a szövetkezeteknek, a legényegyletek, a külföldön élő magyarkatolikusok gondozásának kérdése. A jelenkor katolikus törekvéseinek teljes programja foglalatik ezekben a felolvasásokban. A kötet ára mindössze 1 korona 20 fillér, megrendelhető Budapesten VIII. ker. Pál-u. 7. sz. II. emelet.

Igazságszolgáltatás.

Hamisan esküvő vendéglős. Kohn

Ignác nagyszalontai vendéglős megbizta Dr. Ehrlich Manó ügyancsak nagyszalontai ügyvédet, hogy néhány követelését hajtsa be per útján. Az ügyvéd eleget is tett kötelességének s a perek befejezésével felszólította Kohnt, hogy a bíróilag megállapított költségeket fizesse meg. Kohn azonban a felszólításra azzal válaszolt, hogy ő meg sem bizta Ehrlichet a képviseltetés-sel, tehát nem is fizet. Midőn pedig beperelte az ügyvéd, megesküdött, hogy nem adott megbizást. Ehrlich azonban felmutatta a meghatalmazást, melyet aláírt a vendéglős két tanu előtt, s ennek következtében Kohn Ignác hamis eskü büntette miatt vád alá helyeztetett. A nagyvárad kir. törvényszék a tegnap megtartott főtárgyaláson bűnösnek mondta ki Kohn Ignácot, s 10 korona pénzbüntetésre és *egy havi fogházra* ítélte. A vendéglős természetesen felebbezett.

Bortolvaj gyermekek. Három szilágy-csehi gyermek, névszerint *Argyilán P. Argyilán* János és *Nán* Lázár állott tegnap a nagyváradai büntető törvényszék előtt. Bűnök az volt, hogy egy világos nyári estén *Vargha György* szilágy-csehi gazdának a piuczejébe lopóztak s ott egy nagy borral telt hordót csapra ütve alaposan berugtak. De arról elfelejtkeztek, hogy a csapat el is kellene zárni s ennek a következménye az lett, hogy a bor kifolyt egy cseppig a hordóból. Sirva ismerték el a nebulók, hogy igaz, a mivel vádolva vannak. A törvényszék tekintettel a védő által felhozott azon enyhítő körülményre, hogy még a 14-ik életévüket sem töltötték be, de még kársult sem kívánta megbüntetésüket, felmentette a három kis tolvajt.

Az ítélet meghirdetése után az elnöklő bíró felhívta őket, hogy kérjenek bocsánatot a

károsult *Vargha György*től. Pityeregve járult a három gyermek *György* gazda elé, s kezét csókoltak neki, mire ő imigyen szólott:

— A bor már kifolyt, nem segíthetünk rajta. Hanem ezután vigyázzatok, mert ha még egyszer loptok, hát meg ütitek a bokátokat! A gyermekek persze fogadkoztak, hogy többet nem fognak lopni.

SZINHAZ.

HETI MŰSOR.

Péntek: »Bibliás asszony.« (Előszőr.)

Szombat: »Bibliás asszony.«

Vasárnap:) d. u. »Czigánybáró.«
) este »Gyimesi vadvirág.«

A Gyurkovics leányok.

Régen tisztában van azzal a magyar közönség és az egész magyar kritika, hogy az újabb irodalom összes, jelenleg óriásoknak kiáltott alakjai közül talán csak az egy *Herczeg* Ferenczet fogják művei túlélni. De őt bizonyára ő megtalálta a modern társadalom üterét, rá-tette arra a kezét s úgy megismerve annak a betegségeit és furcsaságait, minden művében a mai embert mutatja be nekünk. Jó ismerősöket üdvözlünk valamennyi alakjában, némelyikben magunkra is ráismerhetünk s mikor ezeket a kedves ismerősöket valami érdekes mese szálára felfűzi, valamennyien tapsolunk a sikerült gyűjteményhez.

Finom meseszöveg, találó jellemzés, szellemes előadás: ezekben csucsosodik ki *Herczeg* művésze s ezért van beírva az ő neve már eddig is a magyar irodalomtörténetbe.

Ugyanezek az előnyök, a melyek regényeit és elbeszéléseit jellemzik, ugyanezek tartják műsoron színműveit is. És ha *Herczeg* színműveit nem szokás rosszul adni, hát abban is van valami érdeme az ő tehetségének, mely még a színészt is magával ragadja és lelkesíti, szinte kényszeríti, hogy jól játsszék.

A tegnapi előadás is ilyesmit mutatott. Jó kedvvel, hévvel játszott valamennyi szereplő, szinte nehéz a válogatás, mivel kezdjüka dicséretet. *Balla Kálmán* minden esetre még ebből az általában igen jó játékból is kivált. Elegánsan, igazi szenvedélylyel adta *Horkay Feri* szerepét, úgy, hogy a negyedik felvonásban meg is ismételtették a tánczát. A rendezésen ismét érezni lehetett, hogy az ő kezében volt. Méltó partnere volt *Szohner Olga* (Miczi), a ki talán még soha sem dolgozott fel szerepet olyan kedvesen, mint a tegnapit. Hamisítatlan jukkerlányt mutatott be sikkal, pajkosan (egy helyen a II. felvonásban kissé magas volt a pajkos-ság még egy jukkerlánytól is) és természetesen sikerrel.

És a többi Gyurkovics leány? Azok annyian vannak, hogy részletesebben dicsérje meg őket a mamájuk, *Benkő* Jolán. Mi a mamával beszélünk s gratulálunk úgy neki, mint a leányainak összesen a tegnapi sikerhez. Ha mégis a legjobbakat kell kiemelnünk, akkor a legidősebb és legkisebb leányt, *Katalint* (P. *Szép* Olgát) és *Klárát* (*Somogyi* Béluska) említjük fel, mint a kik iránt *Szohner* mellett legjobban érdeklődött a közönség. E. *Kovács* Mariska, de különösen *Batizfalvy* Gizella kissé hidegen játszottak.

Annál több tűz volt *Peterdy* Sándor bátyánkban (Radványi ezredes) és *Szarvasi* Sándorban (Sándorfő); mind a kettő fess huszártiszt volt. Úgyesen mozgott a színpadon *Erdélyi* Miklós (Radványi Gida) és *Madas*

Pista (Kemény Tóni) is; *Bérczi* a tót béres htmaszkiával és kiejtésével keltett epizód szerepben is nagy derűtséget.

Az előadás sikerét mutatja, hogy végre *Deésy* Alfrédnek (Semmesey) is akadt jó, neki-való szerepe; az esetlen ifju tudós csetlés-botlásait tetszés mellett adta.

Közönség — miután csak szellemes és egyuttal nem pikáns vigjátékról volt szó — nagyon közepes számmal. K. A.

Paulayné vendéggjátékai.

Paulayné Adorján Berta, a Nemzeti Színház művésznője szombaton Nagyváradra érkezik s három egymásután következő estén vendégszerepel színházunkban. Ezuttal ismét kiváló alakításait mutatja be a művésznő, a ki a *Vasgyáros*-ban, *Tosca*-ban és *Niobe*-ban fog fellépni. A két utóbbi darabban a czimszerepet, *Vasgyáros*ban pedig — a melyben *Somogyi* Károly igazgató is bemutatkozik a színpadon — *Clair* szerepét fogja játszani.

A mai bemutató. Hosszas, szorgalmas próbák előzték meg a mai szenzációs premiert a *Bibliás asszony* bemutatóját. A pompás, mulattató s bájos zenéjű operett ugyszólván telistele van érdekességgel; egyik meglepés a másikat követi végig az egész darabon, melynek kiállítására nem csekély áldozatába került az igazgatóknak. A gyönyörű díszletek heteken át foglalkoztatták a színház festőjét *Helviget*, a jelmezekre is igen nagy gondot fordítottak. Nagyon érdekes lesz többek közt a mulatságos gyermek-zenekar, melynek *Bérczi* lesz a dirigense. A nagy sikerűnek ígérkező operett főbb szerepei így oszlanak meg: *Chattelroi* Márkiné — *Forrai* Ferike. Thea énekesnő — *Lányi* Edit, *Marchallné* — *Benkő* Jolán, *Sarah* — *Batizfalvy* Gizella, a király — *Pintér* Imre, herceg — *Nyáray* Antal, *Chattelroi* — *Erdélyi* Miklós, *Pontbichet* fogadó — *Füredi* József, *Celestin* karmester — *Bérczi* Gyula, polgármester — *Bognár* János. Az operettet *Pintér* Imre rendezi. A darabot holnap megismétlik.

A Baba. Audran elragadóan szép muzsikájú operettjét, a *Babát* jövő héten eleveníti föl a színtársulat. Az operett-személyzet nagy gonddal készül a reprizre, melylyel egy időben ujtják föl *Planquet* nagyszerű operettjét, a népszerű *Kornevillei harangokat*.

REGÉNY-CSARNOK

A szeretet angyala.

Irta: Lázár Gyula.

11.

Embereinek alig érték a kastélykerthez, nyakuk közé zuhant a zápor. Nagy hideg cseppekben, jéggel vegyest szakadt az eső. Az aratók a széles eresz alá álltak, vagy a házakba menekültek. A gazda és *Bódi* leghátul szaladtak s már beakartak ugrani valamelyik hajlékba, mikor tőlük meglehetősen távolban az út közepén egy kis 5—6 éves leánykát pillantottak meg, ki sirva kapkodott hol fejéhez, hol meg arczához s egyre édesanyját kiáltotta. Nem messze mögötte egy fuvaros kocsit vágatott, a rajtaülő alak mélyen szemére huzta szűrét s így se látott, se hallott, menekült a förtelmes idő elől, a hogy tudott.

— *Bódi* szolgám, menj szaporán, kapd el az utról azt a kis leányt, mert menten el-gázolja a kocsit.

Bódi elvetette kaszáját s mint a szarvas iramodott előre folyton kiabálva és integetve a kocsit felé. Hasztalan, a lovak még erősebben szaladtak. *Bódi* látta, hogy hiába fárad, nem mentheti meg a megrémült gyermeket, megállt, hogy nagyobb kiálthasson. Nem tudott kiáltani, szava elakadt s bambán bámult előre Olyan valamit látott, a mitől elfeledé a záport, meg

azt is, hogy hol áll; csak akkor tért magához, mikor a lovak már orra előtt prüszköltek s alig tudott félre ugrani az utból.

Mikor Bódi kezeit szája mellé illesztette, hogy nagyobb kiálthasson, a kastélykert ajtaja feltárult s kirepült rajta tengerzöld ruhájában a szeretet angyala. Ölébe kapta az agyonázott gyermeket, s erősen szívéhez szorítva oly hirtelen mint jött, eltűnt a vihartépte kerti cserjék között.

Málnafalvy Annuska a verandáról szemlélte a természet megrendítő játékát, mikor gyermekesirást hallott, s közben-közben elhaló kiáltásokat. Kitekintett az utcára s kutatott a siro után. A leánnyal együtt megpillantotta a kocsi is. Mint a nyugalmából felriasztott őz szaladt le a kertbe s az izléses virággyakok keresztül az utcára szökken s ép az utolsó pillanatban kapta magához a mezitlábú leánykát.

— Szűz Anyám! kiáltott fel Bódi, mikor a kisasszony már rég eltűnt szemei elől — mi volt ez? Hát ilyen is mer tenni kisasszonyunk? István bátyám — szólítja meg az öreg gazdát, mikor az hozzáérkezett, — látta ezt a csodálatos merészséget?

— Láttam, fiam, láttam; a mi kisasszonyunknak nincs párja széles e világon. Áldja meg az Isten mindkét kezével...

Annuska egyenesen szobájába vitte a szegény polgár leányt, rendbeszedte egyszerű ruháskáját, megsimogatta a hideg esőtől remegő orczáját s csókjaival békitgette.

Kebélét heves hullámozásba hozta az ijedség és a szokatlan futkosás; le kellett ülnie. Térdeire vette a megmentett gyermeket s finom gyöcs zsebkezdőjével szárítottatta arcáról a könnyekkel vegyült esővizet.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

Az új képviselőválasztások.

Budapest, decz. 6. (Saját tud. táv.) Mint a *Magyar Szó* értesül, a *képviselőház feloszlása a jövő év első negyedében várható* s így a választások körülbelül áprilisban lesznek.

Öngyilkos katonatiszt.

Pozsony, decz. 6. (Saj. tud. táv.) *Kun Rikard* 24 éves, katonai élelmezési tiszt ma délután a városon kívül ötször magára lőtt. A lövések közül kettő halálos volt. Tettének okául anyagi zavart emlegetnek. Temetése holnapután lesz.

Megvert búr csapatok.

London, december 6. Kitchener lord táviratozza Bloemfonteinből tegnapi kelettel: Knox tábornok tegnap a bethulie-smithfieldi út közelében megtámadta Dewett seregét és valamennyi hadállásából kiverte. Naplemente előtt az ellenség visszavonult észak felé. Az utrechti helyőrség egy csapata e hó 2-án a város mellett 200 búrba bukkant. Harmadfél órai harcz után az ellenség visszavonult és hat embert hagyott a csatatéren. Az angolok vesztesége két halott és öt sebesült volt. A búrok Verblyng felé portyáztak, a miért is e hó 2-án egy angol csapatot küldtek oda Heidelbergből. A csapatot mintegy száz búr megtámadta, de az angolok visszaverték az ellenséget és a melletti kilencz szekeret ejtettek zsákmányul. — Az angolok közül két ember esett el. — French tábornok jelenti Potchefstroomból: Az a hadoszlop, a mely Lorberg közelében operált, sok ellenséges katonát fogott el, azonkívül néhány ezer darab marháat ejtett zsákmányul és legalább is 500 búrt kergetett el a környékről.

Apa a tanító ellen.

Budapest, decz. 6. (Saj. tud. táv.) *Bar-talus* Endre fővárosi tanító *Szalárdi* János vaséti alkalmazottnak a gyermekét megverte az iskolában. Az apa, amint ezt meghallotta, felment az iskolába, s a tanítót arczul ütven, késsel megakart szurkálni, úgy, hogy a rendőröknek kellett eltávolítani. Ma este *Szalárdi* megjelent az *Esti Ujság* szerkesztőségében s azt mondotta, hogy már két napja tifusban fekszik s a mikor meglátta, hogy fia össze van verve, felkelt s elmenvén a tanítóhoz így szólt: Ne a gyermekemet üsse meg, hanem engem. S ezután arczul ütöttem s lázomban kést rántottam.

Ezeket — ugymond — azért mondta el, hogy azokat az alaptalan híreszteléseket, a melyek a lapokban megjelentek, megzafolja.

A tanács ügyben szigorú vizsgálatot rendelt el.

A pekingi követek megállapodása.

Washington, december 6. A külügyi hivatal jelentést kapott, a mely szerint a pekingi követek tegnap megállapodtak egy egyezmény tervezetéről, a melyet azonnal elküldtek kormányaiknak. Hay külügyminiszter ma táviratilag felhatalmazta Conger követet, hogy az egyezményt az Egyesült-Államok nevében aláírja. Részleteket nehéz megmondani, de azt mondják, hogy az Egyesült-Államok érvényét szittették álláspontjukat a bűnösök megbüntetésére és a kártérítések kérdésében. A büntetésnek a legszigorubbnaak kell lennie, a melyet a kínai kormány alkalmazhat. A kártérítést illetőleg pedig a kínai kormánynak annak rendje és módja szerint el kell ismernie, hogy kártérítésköteles fizetni, a kártérítés összegét pedig később fogják tárgyalások útján megállapítani. A többi pontra nézve állítólag a francia javaslat szolgált az egyezmény alapjául. (M. T. I.)

Szigligeti-Színház.

Folyószám 54.

Idénybérlet 52 sz.

Nagyváradon, pénteken, 1900. decz. 7-én

Bibliás asszony.

Uj operette.

S Z E M É L Y E K :

III-ik Ernő, cziril király	—	Pintér Imre
Chartrelot márkai	—	Erdélyi Miklós
Bearugency herczeg	—	Nyáray Antal
Pontbichet fogadós	—	Füredi József
Jollivet	—	Kalmár József
Eugene	—	Madas Pista
Chattelroít márkine	—	Forrai Ferike
Thea	—	Lányi Edith
Marechailné	—	Benkó Jolán
Sahr	—	Batizfalvi
Carmen	—	B. Horváth Irma

HELYÁRAK: Nagypáholy 7 frt. Földszinti és első emeleti páholy 6 frt. Másodemeleti páholy 4 forint. Zsolye 1 frt 50 kr. Kőrszék 1 frt 20 kr. Tamlaszék 1 frt. Erkélyülés 1-ső sor 60 kr., közép 2-ik sor 50 kr., oldal 2-ik sor 40 kr. II. emeleti zártzék 30kr. Földszinti állóhely 50 kr., diák és katonajegy 30 kr. Karzati állóhely 20 kr. Egy szinlap 10 kr.

Jegyek előre válthatók d. e. 10-től 12 óráig, d. u. 3-tól 5-ig. Esti pénztárnyitás fél 7, vasár- és ünnepnapokon este 6 órakor.

Színházi látások a ruhatárnál kaphatók bérbe, ára 30 kr.

A holnapi előadásra jegyek előre válthatók d. u. 3 órától 5-ig a rendes nappali pénztárnál.

Kezdeté 7 órakor, vége 10 órakor.

Holnap szombat, decz. 8-án:

BIBLIÁS ASSZONY.

Operette.

KOZGAZDASAG.

Ujabb tapasztalatok a sörárpa termelésénél. Ezen tárgyról dr. Maereker tanár az „Institut of Rreving”-ben Londonban a következő előadást tartotta.

Németországban azon czélből végzett kísérletek, hogy homokos valamint tulköttött, nehéz anyagon jó sörárpa termelhessenek, mind-ezideig nem vezettek semmiféle kedvező eredményhez.

A kísérletre használt Chevalierárpa sovány és sok proteint tartalmazó, vastag héjú és üveges szemet adott, míg a Hanna árpa könnyebb talajon nagyon jónak bizonyult. Tenyészideje rövidebb mint a Chevalier árpáé, szalmája rövidebb, miért is igénye csekélyebb a talaj nedvességével szemben.

A homoktalaj már természetből fogva szárazabb és azért nem díszlik rajta a Chevalier árpa, mely ott a kellő nedvesség hiányában kényes-éretté lesz.

A Hanna árpa a kísérlet első évében 5—6 nappal, 1897-ben és 1898-ben 10 nappal korábban érett mint a Chevalier árpa. Ezen években kétszer volt nagy szárazság, mit a Chevalier árpa nagyon megsínylett, míg a Hanna árpa meg sem érezte.

Könnny talajon a Hanna árpa megfelelő trágyázásnál hektáronként 30—40 q. jó minőségű szemet termelt, jóval többet, mint a hasonló minőségű viszonyok között termesztett Chevalier árpa. A Hanna árpa azonban nemcsak homok, hanem vályog talajon is folyton terjed, mert ott is gyakran nagyobb terméseket ad, mint a Chevalier árpa, de a szem minőségét tekintve, a Hanna árpa az utóbbi mögött marad, magja kisebb és a szem alakja kevésbé szabályos, mint a Chevalier árpánál. Szine sem annyira megfelelő, de másrészt a Hanna árpa lisztesebb. A színre nem tekintenek most már annyira mint azelőtt és már nem tartják döntő tényezőnek az árpa értékének megítélésénél, mindenesetre vannak árpafélék, mint a Hanna árpa is, melyek daczára idegen külsejűeknek, belső kiváló jó tulajdonságaik miatt nagyon értékesek.

A Hanna árpa tehát nagyon megfelelő féleség könnyű talajokon s így csak oly féleséget volna még kívánatos találni, mely kötött és nitrogénos talajon jobb eredményt adna mint a Chevalier árpa.

A különféle árpákkal végzett kísérletek eredményei szerint a Goldthorpe árpa, melyet a berlini árpakiállításán ismételtén kitüntettek, kötött talajon és oly szelid vályogon, mely erős trágyázások által annyira tulázott, hogy Chevalier árpát nem lehetett volna rajta termelni, kielégítő terméseket szolgáltatott.

Ezen kísérletek eredményei szerint a Chevalier és Hanna árpa kevésbé képes ellenállni a tápanyagban, főleg pedig a nitrogénben gazdag talaj minőségrontó befolyásának, holott a Goldthorpe-árpánál a trágyázás a szem minőségét tekintve alig befolyásolta. Ezen árpaféleségnek szalmája erős és nem dül meg, még oly viszonyok közöttsem, mikor a Chevalier és Hanna árpánál az egész termés tönkre menne.

A végzett kísérletek eredményét a következőkben foglaljuk össze:

1. A tulajdoképeni sörárpa talajra legjobb a Chevalier árpa, de nincs kizárva annak lehetősége, hogy a Hanna árpa fog ily talajokon inkább termeltetni, mivel annál előbb érik.

2. Könnny talajra kevésbé jó a Chevalier árpa, oda inkább a Hanna árpa való.

3. Kötött és kövér talajon a Goldthorpe árpa (Imperial) az egyedüli, mely sikerrel termelhető.

Az árpa aratás oly későn végzendő, a mily későn az csak lehetséges, hogy a szem tökéletessé fejlődhesse, tehát holtérésben kell azt aratni. Ez elméletben lehetséges, ott azonban, a hol nagy területeken mivelik, nem vihető keresztül, mert itt az egész termést nem lehet egyszerre betakarítani. Ha pedig a tulérett árpát kint hagyjuk, a legcsekélyebb szél is kiveri kalászából a szemet.

A Goldthorpe árpának nagy hibája, hogy az érett kalászból hamar kihull a szem és a kalász orsója is könnyen török. Ezért szüksé-

ges, hogy az árpának legalább egy részét előbb betakarítsa a gazda, mint az kívánatos volna. Aratás után nagyon czélszerű az árpát úgy összetakarítani, hogy öt kévét egymásnak támasztva felállítanak és négyet ezekre fektetve, az egészet esernyőhöz hasonlóan egy olyan kévével fődik be, mely nem a derekán, hanem az alsó részén van megkötve. Ilyen módon többszöri esőzés dacára négy hétig is kint maradhat az árpa a nélkül, hogy a szem az esőzéstől szenvedne, kicsiráznék vagy megsárgulna.

A cséplőgép kosarát nem szabad nagyon összeszorítani, mert sok szemet összetör, megrepszti. Ily repedt héjú árpaszem a malátaszérűn a penész és egyéb ártalmas organizmusoknak tanyáját képezi. Hasonlóképen elítélendő az erős toklásolás is, mely szintén csökkenti az árpa értékét.

Az árpa trágyázására vonatkozólag végzett trágyázási kísérletek eredményei az alábbiakban foglalhatók össze.

A Goldthorpe árpára, mely a trágyázás iránt nem fogékony a káli trágyáknak is csekély hatásuk volt. A Hanna árpánál már több hatás mutatkozott, de ezen hatás még bizonyos határok között mozog, a Dhecalier árpára azonban a kálitrágyának úgy minő mint mennyiség tekintetében nagy hatása volt. 400—500 kg. kaint vagy szilirait elég ahhoz, hogy a termést a lehetőségig fokozza.

A kainit-hoz hasonló eredményt ad az újabb forgalomba hozott 40%-os kálitrágya is, mely utóbbinak amazok fölött azon előnye van, hogy a talaj fizikai állapotát kevésbé rontja mint a kainit vagy egyéb kevésbé koncentrált nyers kálisó. A kálitrágyázás következtében a mag fehérjében szegényebb és keményítő-dusabbá lesz. E tápanyag a szénhidrátok képzésénél fontos szerepet játszik az áthasonlítás alkalmával s így a kálitrágyázással a növényben keményítő képződő anyag szaporodásáról gondoskodunk. Macrker szerint a kálitrágyázás az árpa fehérje tartalmát csökkenti, a keményítő ezzel összefüggésben az extrakttartalmát növeli. A nitrogén trágyákkal végzett kísérletek eredményei azt mutatták,

hogy azon árpa, mely chilisalétrommal trágyázott, aránytalanul több fehérjét tartalmazott, mint az, mely lassan ható nitrogén trágyákkal milyenek pl. az ammoniaksók; trágyázott. A chilisalétrom adott ugyan minden esetben terméstartalmat, de a minőségét mindig rontotta ennek arányában. Az ammonium szulfát ellenben a nélkül, hogy a minőségét rontotta volna, tetemes terméstartalmat szolgáltatott, azért Maercker a chilisalétrom helyett árpa alá az ammoniumsókat ajánlja a nitrogéntrágyázásra.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Értéktőzsde.

	Budapest, decz. 6.
Oszták hitel	675.70
Magyar hitel	680.—
Allamvasut	674.25
Rimamurányi	496.—
Magyar jelzálog	441.—
Salgótarjáni	—
Wagon-kölcsön	—

Határidők.

	Budapest, decz. 6.
Buza októberre	—
Buza áprilisra	7.46
Tengeri	4.92
Rozs ápr.	7.20
Zab ápr.	5.57
Káposzta, repeze, aug.	—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1900. decz. 6-án.

Magyar aranyjárdék 4%	96.50
Magyar koronajárdék	91.85
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 ¹ / ₀ %	99.50
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 ¹ / ₀ %	99.25
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	98.50
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	91.50
Italmérségi jog megváltási kötvény	98.40
Horváth-szlavónföldterhermentési kötvény	92.50
Magyar nyereséj-sorsjegyek-kölcsön	168.—
Tiszaszabályozás szezedi sorsjegyek-kölcsön	189.50
Oszták járadék papírban	98.25
Oszták járadék ezüstben	97.75

Oszták járadék aranyban	95.50
Oszták korona járadék	98.50
Oszták államsorsjegyek	135.—
Oszták magyar bankrészvény	16.80
Magyar hitelbankrészvény	677.—
Oszták hitelintézet részvény	666.75
Párisi vista	95.70
20 frankos arany (Napoleond'or)	19.16
Németbirodalmi márka	117.50
London vista	240.30
20 márkás arany	28.54

Eladó erdővágások.

A nagyváradi I. sz. főtisztelendő Káptalan uradalmában a következő f. évi erdővágások fognak zárt ajánlat mellett a legtöbbet ígérőknek eladatni:

1. a sályi-i erdőgondnoksághoz tartozó »Mehesi vágás«, területe 29 k. h. becserítke 18.000 korona;

2. a rontói erdőgondnoksághoz tartozó »Szt. Eleki vágás«, területe 53 k. h. becserítke 7000 korona;

3. a kisjenői erdőgondnoksághoz tartozó »H.-K.-Ujlaki vágás«, területe 38 k. h. becserítke 6600 korona.

A megajánlott összegben felül köteles lesz vevő még 7% költséget fizetni.

A venni szándékozók 10% bánatpénzzel ellátott zárt ajánlataikat bezárólag f. év december hó 14-ig nyújtsák be az uradalom központi irodájába, hol az eladás egyéb feltételei is megtudhatók.

Papp Imre,
urad. főtiszt.

szekesüzőértelődés:

D r. V U C S K I C S G Y U L A.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA R. T.

Nagyvárad, Apáca-utca 3. szám.

Művek,
folyóiratok, hírlapok,
vonalzatok,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
és egyéb
hivatalos nyomtatványok,
k ö r l e v e l e k,
levélborítékok.

Elvállal és készít:
izléses kivitelben
mindennemű
nyomdai munkákat
jutányos árak mellett.

Vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Levélfek,
számlák, falragaszok,
báli meghívók,
tánczrendek, étlapok,
naptárak,
palaczkfeliratok,
névjegyek,
gyászlapok
stb. a nyomdai szakba
vágó nyomtatványok
készítése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

raktára.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.